[2024] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. : 2024 INSC 299

ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ

ਬਨਾਮ

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ

(2023 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3869)

10 ਅਪ੍ਰੈਲ 2024

[ਬੀ.ਆਰ. ਗਵਈ* ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਮਹਿਤਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302, ਧਾਰਾ 34, ਉਪ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਅਤੇ 201, ਧਾਰਾ 302, ਉਪ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ 120 ਬੀ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਕੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 27, ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਸੀ।

ਸਿਰਲੇਖ

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872-s.27-ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਤਲਾਅ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ - ਸ਼ੁੱਧਤਾ:

ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਲਈ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ, ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੀ - ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ' ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-5 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਜੀਜਾ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-18 (ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ) ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ - ਪੀਡਬਲਯੂ-2 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਭਰਾ) ਦੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 08:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ।

* ਲੇਖਕ

ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਟਗਾਓਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ - ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਕੁੰਡਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਜਾ ਅਤੇ ਭਤੀਜੇ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ - ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕੁੰਡਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਪੀਡਬਲਯੂ 18 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 3 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਤਲਾਅ ਵਿੱਚੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ - ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ - ਵਿਵਾਦਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 13-15,21-23,26,27]

ਸਬੂਤ-ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ-ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

ਸ਼ਰਦ ਬਰਡੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1985) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ 88: (1984) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 116:1984 ਆਈ. ਐਨ. ਐਸ. ਸੀ. 121; ਸਟੇਟ (ਐਨ. ਸੀ. ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਉਰਫ ਅਫ਼ਸਾਨ ਗੁਰੂ [2003] ਸਪੋਟ. 1 ਐੱਸਸੀਆਰ 130: (2005) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 600:2005 ਆਈ. ਐਨ. ਐਸ. ਸੀ. 333; ਅਸਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [2018] 13 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 248: (2019) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 253:2018 ਆਈ. ਐਨ. ਐਸ. ਸੀ. 985; ਬੌਬੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ [2023] 1 ਐੱਸਸੀਆਰ 335:2023 ਐੱਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐੱਸਸੀ 50:2023 ਆਈਐੱਨਐੱਸਸੀ 23

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872; ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ; ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ; ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਅਗਲੀ ਬਰਾਮਦਗੀ; ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ;

ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ; ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼; ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ; ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2023 ਦਾ 3869

ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ ਵਿਚ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 02.01.2023 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ. 2013 ਦੇ 194 ਦੇ ਨਾਲ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2023 ਦਾ 2740 ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2046 ਅਤੇ 2024 ਦਾ 2047

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਰਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੰਨਿਆ ਤਿਆਗੀ, ਚੰਦਰਿਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਸਤੀ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਾਤੀ ਸੁਰਭੀ, ਉਪੇਂਦਰ ਨਾਰਾਇਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਸਵਤੀ ਐੱਮ. ਕੇ., ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਉਮਰਾਓ, ਵੀ. ਰਾਮਸੁੱਬੂ, ਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਕਰਵਾਰ, ਐਡ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਪ੍ਰਨੀਤ ਪ੍ਰਣਵ, ਡਾ. ਏ. ਜੀ., ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ |

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਫੈਸਲਾ

ਬੀ.ਆਰ. ਗਵਈ, ਜੇ

2024 ਦੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 837 ਅਤੇ 1174 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੁੱਟੀ

ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ 2 ਜਨਵਰੀ, 2023 ਨੂੰ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 194,232 ਅਤੇ 277, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਉਮੇਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧਰੁਤਲਹਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2) ਦਿਨੇਸ਼ ਚੰਦਰਕਰ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3) ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 5 ਫਰਵਰੀ, 2013 ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। 10 2012.

3. ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ -

ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ

3.1 2 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਰਾਮਾਵਤਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੇ ਲਾਪਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁੰਡਾ ਵਿਖੇ 10/11 ਦਾ ਹਮਲਾ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਤਨਾਮੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕਤਲ ਭਟਗਾਓਂ ਨਹਿਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਤਲਾਅ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 3 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ, ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ ਅਤੇ 11:00 ਵਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4 ਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਬਿਆਨ 6 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 07:00 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ 3 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 04:05 ਵਜੇ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਛੱਪੜ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸੇ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ.') ਨੰ. 2011 ਦਾ 402 ਥਾਣਾ ਮੁੰਗੇਲੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ 30 ਨਵੰਬਰ 2011 ਅਤੇ 3 ਦਸੰਬਰ 2011 ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੋਸਟ-ਮੌਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ (ਐਕਸ. ਪੀ-22) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਦਮ ਘੁੱਟਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕਤਲ ਸੀ।

3.2 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਿਨੇਸ਼ ਚੰਦਰਕਰ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 3) ਨੇ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4) ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ Rs.90,000/-, ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਕਤਲ ਦੀ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4) ਨੇ ਉਮੇਂਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧ੍ਰਿਤਲਹਾਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2) ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ 30 ਨਵੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਮੁੰਗੇਲੀ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਜਦਕਿ ਉਮੇਂਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧ੍ਰਿਤਲਹਾਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 2) ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 4) ਦਾਤਗਾਓਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜੋ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਪੁਲੀਸ ਥਾਣਾ ਮੁੰਗੇਲੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 4) ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 1) ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ "ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਦਾਤਗਾਓਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 4) ਦੇ ਜੀਜੇ ਸੁਨੀਲ ਦੇ ਘਰ ਗਏ। ਉਸੇ ਰਾਤ ਉਹ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸੁਨੀਲ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ।ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਟਗਾਓਂ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਉਮੇਂਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧ੍ਰਿਤਲਹਾਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2) ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4) ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 4) ਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਉਕਤ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ।

3.3 ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਮੁੰਗੇਲੀ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 1, 2 ਅਤੇ 4 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 1860 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਨਾਲ 34,120 ਬੀ ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ. 3 ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਨਾਲ 34 ਅਤੇ 120 ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ।

3.4 ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

3.5 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ 18 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 37 ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

3.6 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 1, 2 ਅਤੇ 3 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਨਾਲ 34, ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਅਤੇ 201 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 4 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਨਾਲ 34 ਅਤੇ 120 ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

3.7 ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

4. ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਹਨ।

5. ਅਸੀਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਰਨ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। 2023 ਦਾ 3869, ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰਿਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2023 ਦਾ 2740, ਐੱਸਐੱਲਪੀ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰ. 2024 ਦੇ 837 ਅਤੇ 1174, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਪ੍ਰਣਵ, ਵਿਦਵਾਨ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ('ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ')। ਏ. ਜੀ. 'ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ) ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

7. ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਣਵ, ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਏ. ਜੀ. ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਠੋਸ ਕਦਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

8. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ

ਸ਼ਰਦ ਬਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:

"152. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੇਸਾਂ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਿਰਫ ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫੈਸਲਾ ਹਨ ਹਨੁਮਨੰਤ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [(1952) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 71: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1952 ਐਸ. ਸੀ. 343: 1952 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1091:1953 ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 129]। ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪ-ਟੂ-ਡੇਟ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਤੁਫੈਲ (ਅਲੀਅਸ) ਸਿੰਮੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [(1969) 3 ਐਸਸੀਸੀ 198:1970 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 55] ਅਤੇ ਰਾਮਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [(1972) 4 ਐਸਸੀਸੀ 625: ਏਆਈਆਰ 1972 ਐਸਸੀ 656] ਦੇ ਮਾਮਲੇ। ਹਨੁਮੰਤ ਕੇਸ [(1952) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 71: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1952 ਐਸ. ਸੀ. 343:1952 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1091:1953 ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 129] ਵਿੱਚ ਮਹਾਜਨ, ਜੱਜ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੁਬਾਰਾ, ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1. [1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 88 : (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 116 : 1984 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 12

153. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨਃ

(1) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ "ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ" ਅਤੇ "ਨਹੀਂ" ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਾਹਬਰਾਓ ਬੋਬੜੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ((1973) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 793:1973 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) 1033:1973 ਸੀ. ਆਰ. ਐਲ. ਜੇ. 1783] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨਃ [ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੈਰਾ 19, ਪੀ. 807: ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) ਪੀ. 1047]

"ਯਕੀਨਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਲੰਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੰਡਦੀ ਹੈ।

(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਉੱਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ,

(3) ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ,

(4) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

(5) ਸਬੂਤ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਅਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

154. ਇਹ ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਪੰਚ ਸ਼ੀਲ ਬਣਦੇ ਹਨ।

9. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ 'ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ'। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਆਕਰਣ ਹੈ ਬਲਕਿ 'ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਇਹ ਪੱਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

11. ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

12. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "ਸਬੂਤ ਐਕਟ") ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਤਲਾਅ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਰਾਜ (ਐਨ. ਸੀ. ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ ਉਰਫ ਅਫ਼ਸਾਨ ਗੁਰੂ[2] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈਃ

"121. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 27 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਤੱਥ ਲੱਭਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਖੋਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

2 [2003] ਸਪਲਾਈ. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 130 : (2005) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 600 : 2005 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 333

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ. ਬੇਸ਼ਕ, ਇਹ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਭੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਆਖਰੀ ਧਾਰਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਲੱਭੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੋਡ਼ ਪੈਣ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੱਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਕ ਵਜੋਂ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਟਾਇਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ [ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1947 ਪੀ. ਸੀ. 67:48 ਸੀ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 533:74 ਆਈ. ਏ. 65]: (ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 70, ਪੈਰਾ 10)

"ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਦ ਲੱਭੀ ਗਈ ਤੱਥ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ" ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਰ ਜੌਹਨ ਬਿਉਮੋਂਟ ਰਾਹੀਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾਃ (ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 70, ਪੈਰਾ 10)

"ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਉਦੋਂ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ, ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਗਹਿਣੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸੀਂ "ਆਮ ਤੌਰ" ਤੇ "ਸ਼ਬਦ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਅਗਲਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਕ੍ਰਾਊਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੋ ਤੱਥ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤੇ ਹਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਉਸ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਥਿਆਰ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਕ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀਃ (ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 70, ਪੈਰਾ 10)

"ਜੇ ਇਹ ਧਾਰਾ 27 ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤੱਤ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਸ ਡਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਦਬਾਅ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਵਾਜਬ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੁਆ ਦੇਵੇਗੀ।

ਫਿਰ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ "ਖੋਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੀ, ਜਿਸਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ (ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 70, ਪੈਰਾ 10)

"ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਖੋਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ' ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਣਾ ਗਲਤ ਹੈ; ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਵਸਤੂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ, ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸਤੂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਉਪਭੋਗਤਾ, ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਉਸ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿ 'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਲਿਆਵਾਂਗਾ' ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਦੀ ਖੋਜ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ; ਚਾਕੂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਭੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਚਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ 'ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਏ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਮਾਰਿਆ' ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਾਕੂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(emphasis supplied)

128. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦੈ ਭਾਨ ਬਨਾਮ U.P. ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। [1962 ਸਪਲਾਈ (2) ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 830: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1962 ਐਸ. ਸੀ. 1116: (1962) 2 ਸੀ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 251] J.L. ਕਪੂਰ, ਜੱਜ ਨੇ ਕੋਟਾਇਆ ਕੇਸ [ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1947 ਪੀ. ਸੀ. 67:48 ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 533:74 ਆਈ. ਏ. 65] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆਃ (ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. 837)

"ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਸਤੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਕਿ ਖੋਜ ਦਾ ਤੱਥ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ਼ਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

13. ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਲਈ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਭੀ ਗਈ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੱਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਕ ਵਜੋਂ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

14. ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ' ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

15. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰਾਮਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਅਤੇ ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। (PW-18). ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਟੰਡਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 1) 3 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਉਸੇ ਦਿਨ, ਉਮੇਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਧ੍ਰਿਤਲਹਾਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 2) ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਚੰਦਰਕਰ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 3) 11:00 ਵਜੇ. ਜਦਕਿ ਸਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਤਰੇ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 4) 6 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 07:00 ਵਜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਰਾਮਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈਃ

"2. ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 90, 000 ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਟਗਾਓਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚ ਭਰ ਕੇ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ-ਐਲ0 ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਭਾਗ ਏ ਤੋਂ ਏ' ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।

3. ਉਮੇਦ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੱਤੂ ਨੇ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਟਗਾਓਂ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਮੈਮੋ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ-11 ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਗ ਏ ਤੋਂ ਏ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

4. ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ 6 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਰਵਿਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਸੱਤੂ ਨਾਲ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ-12 ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਭਾਗ ਏ ਤੋਂ ਏ' ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਵਾਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਅ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਪਿੰਡ ਕੁੰਡਾ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 16 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਬਾਰੇ 3 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ 7-8 ਵਜੇ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਕੁੰਡਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜੀਜਾ ਅਤੇ ਭਤੀਜੇ ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਇਸ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੀ ਦੇਹ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ।

6. ਮੈਂ 2 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਕੁੰਡਾ ਤੋਂ ਭਟਗਾਓਂ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਢਾਈ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭਟਗਾਓਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਨ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਮੁੰਗੇਲੀ ਥਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਗੇਲੀ ਥਾਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੰਗੇਲੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਲਏ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁੰਡਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਕੁੰਡਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 5-6 ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੁਪਹਿਰ ਕਰੀਬ 12 ਵਜੇ ਲਏ।

.....

14. ਅਸੀਂ 4.30-5 ਵਜੇ ਭਾਟਗਾਓਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੰਗੇਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਗਵਾਹ ਖੁਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਗਵਾਹ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ

ਮੈਂ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਗਵਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਮੇਰੇ ਜੀਜੇ ਅਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

16. ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਜੀਜਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਕੁੰਡਾ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਜਾ ਅਤੇ ਭਤੀਜੇ ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਭਟਗਾਓਂ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉੱਥੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉੱਥੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕੁੰਡਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮ 04:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 05:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਭਟਗਾਓਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੰਗੇਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਪੰਚਨਾਮੇ ਉੱਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਸਨ।

17. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਿਆਨ ਕੁੰਡਾ ਵਿਖੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

18. ਅਜੇਬ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-18) ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮੇਂਦ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਕਰਾਸ-ਜਾਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈਃ "4. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਟਵਾਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ 3-4 ਕਾਗਜ਼ਾਂ' ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੋਟਵਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥਾਣੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ' ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਕੁੰਡਾ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉੱਤੇ ਡੰਡਾਓਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

19. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਬ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-18) ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ' ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ 3-4 ਕਾਗਜ਼ਾਂ' ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਡੰਡਾਓਂ ਵਿਖੇ ਬਿਆਨ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ।

20. ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ; ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 08:00 ਵਜੇ, ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ, ਸਤਨਾਮੀ, ਉਮੇਂਦ ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਭਾਟਗਾਓਂ ਗਏ। ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

"3. ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ 8 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੂੰ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ, ਸਤਨਾਮੀ, ਉਮੇਂਦ ਅਤੇ ਸਤੇਂਦਰ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਭਟਗਾਓਂ ਗਏ। ਰਾਮਕੁਮਾਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਬੰਸ਼ੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ।

21. ਰਾਮਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਤਨਾਮੀ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਬਿਆਨ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਮਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 08:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਭਾਟਗਾਓਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਮਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਕੁੰਡਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਜੇ ਅਤੇ ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

22. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਤਲਾਅ ਵਿੱਚੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਜਬ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-18) ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ' ਤੇ।

23. ਰਾਮਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕੁੰਡਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਟਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦਿਨੇਸ਼ ਚੰਦਰਕਰ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰ. 3) ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।

24. ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, B.R. ਸਿੰਘ, ਤਤਕਾਲੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਆਈਓ) (ਪੀਡਬਲਯੂ -16). ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈਃ "1. .... ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਬਿਆਨ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਐਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਪੀ-10 ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਭਾਗ ਬੀ ਤੋਂ ਬੀ ਤੱਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਐਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਪੀ-11 ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਐਕਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਪੀ-12 ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਭਾਗ ਬੀ ਤੋਂ ਬੀ 'ਤੇ ਹਨ।

25. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈਓ (ਪੀਡਬਲਯੂ-16) ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ। ਸਬੂਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਆਈਓ (ਪੀਡਬਲਯੂ-16) ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਸਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[3] ਅਤੇ ਬੈਂਬੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।4. 26. ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

27. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂਃ

3 [2018] 13 ਐਸਸੀਆਰ 248 : (2019) 12 ਐਸਸੀਸੀ 253 : 2018 ਆਈਐਨਐਸਸੀ 985

4 [2023] 1 ਐਸਸੀਆਰ 335 : 2023 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 50 : 2023 ਆਈਐਨਐਸਸੀ 23

(i) ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ;

(ii) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2 ਜਨਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 5 ਫਰਵਰੀ 2013 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ

(iii) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

28. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler